

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ұлттық құндылықты бала бойына сіңіру

ЖАРИЯЛАНДЫ
31.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/174291/

Камзиева Айсұлу Сыздықовна

Лауазымы тәрбиеші Жамбыл облысы

Мойынқұм ауданы

Ақбота бөбекжай балабақшасы

Кіріспе

Ұлттық құндылықтар – әрбір ұлттың тарихи және мәдени тәжірибесін жинақтайтын, оны болашақ ұрпаққа жеткізу үшін маңызы зор рухани байлық. Бала тәрбиесіндегі басты мақсаттардың бірі – оның бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыру. Ұлттық құндылықтарды сіңіру бала тұлғасын дамытуда, оның мәдениетіне, дәстүріне, салт-дәстүріне деген құрметін оятуда үлкен рөл атқарады. Осы құндылықтар арқылы бала өз халқының тарихы, тілі, әдет-ғұрпы туралы білім алады және өз елінің патриоты болып өседі. Бұл мақалада бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды сіңірудің маңызы, жолдары мен әдістері қарастырылады.

1. Ұлттық құндылықтарды бала бойына сіңірудің маңызы

Ұлттық құндылықтар баланың рухани дамуына, мінез-құлқының қалыптасуына және әлеуметтік тұрғыдан бейімделуіне әсер етеді. Ұлттың мәдениеті мен тарихын терең түсінген бала ұлттық сана-сезімі жоғары, еліміздің болашағына үлес қосатын азамат болып өседі.

- Тіл мен мәдениетке деген құрмет** ұлттық құндылықтарды сіңірудің негізі болып табылады. Балаға ана тілінде сөйлеудің маңыздылығы, оның ұлттық әдебиеті мен өнерін түсіну және қадірлеу қажеттілігі көрсетіледі. Бұл балаға өз мәдениетін, тарихын және дәстүрлерін білуге мүмкіндік беріп, ұлттық рухын көтереді. Сондай-ақ, тіл мен мәдениетті құрметтеу баланың өз еліне деген патриоттық сезімін арттырып, оны өз отанына деген сүйіспеншілікке баулиды. Тілді құрметтеу және мәдениетке деген сүйіспеншілік баланың тұлғалық

қалыптасуына ықпал етеді, оны ұлттық бірегейлікке және қоғамдастыққа қосылуға жетелейді.

- **Әдет-ғұрып пен дәстүрлерді ұстану** әр халықтың мәдени мұрасының негізі болып табылады. Әрбір халықтың өзіндік әдет-ғұрыптары, салт-дәстүрлері мен рәсімдері бар, олар балаға оның ата-бабаларының өміріне және дүниетанымына жақын болуға мүмкіндік береді. Ұлттық мерекелер мен дәстүрлер балаға өзінің мәдени тамырларын сезінуге, ата-бабаларының ұстанымдарын құрметтеуге, сонымен қатар өз мәдениетіне деген сүйіспеншілікті қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл дәстүрлер баланың өмірінде маңызды орын алып, оған өзіндік мәдени кодты ұғынуға көмектеседі және болашақта сол дәстүрлерді сақтау қажеттігін сездіреді. Бала осы арқылы өзінің ұлттық мұрасын бағалап, оны келешек ұрпаққа жеткізуге деген жауапкершілікті сезінеді.
- **Рухани және адамгершілік құндылықтар** ұлттық құндылықтар арқылы балаға адамгершілік, адалдық, еңбекқорлық, мейірімділік сияқты қасиеттерді сіңіруге мүмкіндік береді. Бұл қасиеттер балаға өмірде дұрыс жолды таңдау мен жақсы адам болуға көмектеседі. Адамгершілік құндылықтарды бойына сіңірген бала жоғары моральдық деңгейге көтеріледі, ол өзін және қоршаған ортадағы адамдарды құрметтейді, қоғамға пайда келтіретін әрекеттер жасайды. Ұлттық құндылықтар арқылы балаға этикалық нормалар мен моральдық принциптерді түсіндіру оның тұлғалық дамуына ықпал етіп, оның өмірінде маңызды рөл атқарады, сол арқылы бала болашақта өз қоғамында жауапкершілікті және әділдікті қамтамасыз ететін адам болып қалыптасады.

2. Ұлттық құндылықтарды сіңірудегі отбасының рөлі

Отбасы – баланың алғашқы тәрбие мектебі. Баланың дүниетанымын, өмірге деген көзқарасын қалыптастыратын ең алғашқы әлеуметтік орта да – отбасы. Ұлттық құндылықтарды сіңіруде отбасы үлкен рөл атқарады.

- **Ата-ананың үлгісі** баланың дамуы мен тәрбие процесінде маңызды рөл атқарады. Ата-аналар өздерінің іс-әрекеттері, тілдері мен өмір салтында ұлттық құндылықтарды көрсетіп, балаға үлгі болады. Балалар ата-анасының мінез-құлқына, құндылықтарына және күнделікті өміріндегі әдеттеріне қарап, өздерінің өмірлік бағдарларын қалыптастырады. Ата-аналар көрсеткен ұлттық дәстүрлер мен моральдық құндылықтар балаға дұрыс бағыт-бағдар береді, оны әділдік, еңбекқорлық, мейірімділік сияқты қасиеттерді сіңіруге үйретеді. Ата-ананың дұрыс үлгісі баланың болашақта осы құндылықтарды өмірінде ұстануына, өз елінің мәдениетін қадірлеуіне және оны басқаларға көрсетуіне негіз болады.

- **Ұлттық дәстүрлер мен мерекелер:** Отбасында ұлттық дәстүрлерді, мерекелерді атап өту, ұлттық тағамдарды дайындау сияқты әрекеттер балаға өз халқының мәдениетін таныстырудың маңызды жолдары болып табылады. Мысалы, Наурыз мейрамын отбасымен бірге өткізу, қазақтың ұлттық ойындары мен әндерін үйрену баланың ұлттық құндылықтарды сіңіруіне ықпал етеді. Мұндай іс-шаралар балаға оның мәдени мұрасын бағалап, ата-бабаларынан қалған дәстүрлер мен салттарды қадірлеуге үйретеді. Ұлттық мерекелер мен ойындар арқылы бала өзін-өзі ұлттың бір бөлігі ретінде сезініп, өз халқының тарихын, мәдениетін, тілін тереңірек түсінеді. Бұл балаға өзінің ұлттық идентичностын қалыптастыруға, ұлттық құндылықтарды сақтауға деген жауапкершілікті сезінуге мүмкіндік береді.
- **Ата-бабалар тарихы мен ерлігі:** Отбасында баланың ата-бабалары туралы әңгімелеп, олардың ерліктері мен жетістіктерін мақтан ету, баланың өз халқының тарихына деген қызығушылығын арттырады. Осы арқылы бала өз халқының бай мәдениеті мен тарихына деген құрмет сезімін қалыптастырады.

3. Балабақша мен мектепте ұлттық құндылықтарды сіңіру

Балабақша мен мектеп баланың жеке тұлға ретінде дамуына ықпал ететін маңызды мекемелер. Бұл жерлерде балаларға ұлттық құндылықтарды сіңіру мақсатында арнайы бағдарламалар, іс-шаралар ұйымдастырылады.

- **Ұлттық тәрбие бағдарламалары:** Балабақша мен мектепте ұлттық тәрбие бағдарламалары арқылы балалардың бойына ұлттық мәдениет, әдет-ғұрыптар мен дәстүрлер жайында білім беріледі. Бұл бағдарламалар балаларға ұлттық ертегілерді, әндер мен күйлерді тыңдату, ұлттық ойындармен таныстыру арқылы жүзеге асады.
- **Ұлттық өнер мен шығармашылық жұмыстар:** Балабақша мен мектепте балаларды ұлттық өнермен таныстыру, өз қолымен ұлттық бұйымдар жасау, қазақтың қолөнеріне қызықтыру арқылы ұлттық құндылықтарды бойына сіңіруге болады. Бұл іс-шаралар баланың шығармашылық қабілеттерін дамытуға әрі оны өз ұлтының өнеріне деген құрметке тәрбиелеуге ықпал етеді.
- **Ұлттық әдебиет пен тарих:** Балаларға қазақ әдебиеті мен тарихын таныстыру, қазақтың ұлы тұлғаларын, тарихи оқиғаларын білуге мүмкіндік жасау маңызды. Мектеп бағдарламасында қазақ халқының ұлы тұлғалары мен мәдени мұраларын оқыту арқылы баланың дүниетанымы кеңейіп, ұлт тарихына деген қызығушылығы артады.

4. Ұлттық құндылықтарды сіңірудің әдістері мен жолдары

Ұлттық құндылықтарды бала бойына сіңіру үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер

қолданылуы мүмкін.

- **Әңгімелесу және сұхбаттар:** Балаға ұлттық құндылықтар туралы әңгімелер, аңыздар мен ертегілер айту арқылы оның санасын қалыптастыру. Әңгімелер арқылы баланың ұлттық дүниетанымын кеңейту және оның мәдениетіне деген қызығушылығын арттыру.
- **Ұлттық ойындар:** Қазақтың ұлттық ойындары бала тәрбиесінде маңызды орын алады. Бұл ойындар баланың денсаулығын нығайтып, оның ұжымда жұмыс істеу дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, ұлттық ойындар арқылы балаларға ұлттық құндылықтарды сіңіруге болады.
- **Шығармашылық жұмыстар:** Балаға ұлттық өнермен таныстыру, оны шығармашылық жұмыстар арқылы іске асыру. Мысалы, ұлттық ою-өрнек жасау, қазақ халқының дәстүрлі музыкасын тыңдату сияқты әрекеттер балаға ұлттық құндылықтарды таныстырады.

Қорытынды

Ұлттық құндылықтарды бала бойына сіңіру – оның тұлғалық дамуына, рухани байлығын арттыруға, елінің болашағына деген жауапкершілігін қалыптастыруға ықпал ететін маңызды процесс. Отбасы, балабақша және мектеп бірлесе отырып, ұлттық құндылықтарды балаға сіңіруде басты рөл атқарады. Бұл құндылықтарды бойына сіңірген бала өз мәдениетіне, тарихына құрметпен қарап, оны болашақ ұрпаққа жеткізуге дайын болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ешенгазина А. С. ТҰЛҒАНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ БАҒЫТТЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ. – 2020.
2. Құсаинов А. Қ. «Баланың дамуы» Алматы. Рауан, 2000.
3. Біртұтас тәрбие бағдарламасы.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: KZ45VPY00102718 — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.